

Adilova Marguba Kudratullayevna,
Favqulodda vaziyatlar vazirligi Axborot-resurs markazi boshlig'i

OILADA RAQAMLI KOMMUNIKATSIYANING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI

<https://doi.org/10.65185/mojgo.vi.502>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oilada raqamli kommunikatsiyaning afzalliklari va muammoli jihatlari tahlil qilingan. Maqolada masofaviy muloqot, axborotga tezkor kirish va ta'lim jarayonidagi yordam kabi raqamli kommunikatsiyaning ijobiy jihatlari hamda ekran vaqtining ortishi, oilaviy munosabatlarga ta'sir va axborot xavfsizligiga doir muammoli tomonlar yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistondagi bu borada ro'y berayotgan holat va amaliy tashabbuslar ko'rsatilib, oilada raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Tayanch so'zlar: raqamli kommunikatsiya, oila, masofaviy muloqot, Internet, ekran vaqti, axborot xavfsizligi, mediasavodxonlik.

Аннотация. В статье рассмотрены преимущества и недостатки цифровой коммуникации в семье. Выделены положительные аспекты, такие как дистанционное общение, оперативный доступ к информации и помощь в образовании, а также отрицательные стороны – увеличение экранного времени, влияние на семейные отношения и информационная безопасность. Также проанализирована текущая ситуация в Узбекистане и реализуемые инициативы, представлены рекомендации по эффективному использованию цифровых технологий в семье.

Ключевые слова: цифровая коммуникация, семья, дистанционное общение, интернет, экранное время, информационная безопасность, медиаграмотность.

Annotation. This article examines the advantages and disadvantages of digital communication within the family. It highlights positive aspects such as remote communication, rapid access to information, and support in education, as well as negative aspects like increased screen time, impacts on family relationships, and information security concerns. The current situation in Uzbekistan and ongoing initiatives are described, and recommendations are provided for the effective use of digital technologies in the family.

Keywords: digital communication, family, remote communication, Internet, screen time, information security, media literacy.

Kirish. O'zbekistonda va dunyo miqyosida raqamli texnologiyalar jadal rivojlanib, oilaviy hayotga chuqur kirib bormoqda. Bugungi kunda Internet va smartfonlar deyarli har bir xonadonda mavjud bo'lib, ular oila a'zolari o'rtasida muloqot hamda axborot almashinuvining ajralmas qismiga aylangan. 2025-yil boshida O'zbekiston

aholisining taxminan 89 foizi Internetdan foydalangani bu holatni tasdiqlaydi¹. Internet foydalanuvchilarining katta qismini yoshlar tashkil etib, aholining uchdan bir qismi bolalar va yoshlar ekani oilada raqamli kommunikatsiya mavzusini

¹ Ўзбекистонда интернет фойдаланувчилари сони ва ижтимоий тармоқ фаоллиги статистикаси // datareportal.com

juda dolzarblashtirmoqda². Shu munosabat bilan oila muhitida raqamli kommunikatsiyaning o'rnini va uning oqibatlarini o'rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalar oilaga bir qator qulayliklar olib kirishi barobarida yangi chaqiriq va muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Maqolada mazkur masalaning turli jihatlari – ijobiy va salbiy tomonlari, ilmiy manbalar va statistik ma'lumotlar asosida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitidagi holat va rasmiy tashabbuslar tahlil qilinib, oilada raqamli kommunikatsiyadan oqilona foydalanish bo'yicha takliflar beriladi.

Maqsad va uni asoslash. Ushbu maqola oilada raqamli kommunikatsiyaning afzalliklari va muammolarini yoritish hamda ularni boshqarishga doir amaliy yo'l-yo'riqlarni ishlab chiqishga qaratilgan. Messengerlar, videoqo'ng'iroqlar va onlayn ota-onalik rejalari masofaviy sharoitda aloqa sifatini oshirib, tarbiya va emotsional yaqinlikni saqlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, raqamli tafovut, ortiqcha ekran vaqti, maxfiylik-xavfsizlik, onlayn zo'ravonlik va chegaralarning xiralashuvi kabi xatarlar ham kuchaymoqda. Shuningdek, ishda sotsiologik kuzatuv, nazariy va qiyosiy tahlil usullari orqali ushbu imkon va xavflar baholanadi.

Ilmiy muammoning tavsifi va yechimi. Oilada raqamli kommunikatsiyaning bir qancha ijobiy afzalliklari mavjud. Eng avvalo, masofaviy muloqot imkoniyati oilalar uchun katta qulaylik yaratadi. Raqamli qurilmalar va Internet orqali oila a'zolari bir-biridan uzoqda bo'lganda ham doimo aloqa qilib turishi mumkin³. Masalan, xorijda yoki olis hududlarda mehnat qilayotgan ota-onalar bolalari bilan videoqo'ng'iroq orqali gaplashib, kundalik hayotdagi aloqasini saqlab qolmoqda. Albatta, raqamli muloqot bevosita yuzma-yuz suhbat o'rnini to'liq egallay olmaydi, ammo oila a'zolari uzoq masofada bo'lganda ham bog'lanish imkoniyati muhim ahamiyat kasb etadi⁴.

² Ўзбекистон аҳолиси таркибида ёшлар улуши ҳақидаги маълумот // sv.zarnews.uz

³ Romi Syahril. The Impact of Technology on Family Communication, 2024 // <https://www.researchgate.net/publication/385395526>

⁴ Потоцкий А.В. Влияние цифровой среды на развитие семьи. Царскосельские чтения, 2024. – С. 405-410 // <https://cyberleninka.ru/article>

Shu bilan birga, axborotga tezkor kirish oila uchun zamonaviy raqamli kommunikatsiyaning yana bir katta afzalligidir. Internet orqali oila a'zolari kerakli ma'lumotni darhol izlab topishi, yangiliklardan boxabar bo'lishi mumkin. Xususan, yoshlar zamonaviy texnologiyalarni tez o'zlashtirib, Internet orqali istalgan ma'lumotni izlab topish va unga tezda munosabat bildirish qobiliyatiga ega ekani qayd etilgan⁵. Bu esa kundalik turmushda turli muammolarni hal etishda foyda beradi – yoshlar Internetda o'zga bir insonning qiyin vaziyatda yordam so'rab yozgan murojaatini ko'rib, zarur ma'lumot, dastur yoki mablag'ni topishda ko'maklashgan misollar uchraydi⁶. Shu tariqa, raqamli muhit orqali ijtimoiy yordam va hamkorlikning yangi mexanizmlari shakllanmoqda.

Raqamli kommunikatsiyaning yana bir muhim ijobiy jihati ta'lim va o'z-o'zini rivojlantirishga yordam berishidir. Internet oilada bolalar va kattalarga keng ta'lim resurslaridan foydalanish imkonini beradi. Masofaviy ta'lim platformalari, onlayn kurslar hamda elektron kutubxonalar orqali oila a'zolari o'z bilim va ko'nikmalarini oshirishlari mumkin. Ayniqsa, pandemiya davrida onlayn ta'limning ahamiyati ortdi – maktab va oliygohlarda darslar onlayn formatga o'tishi bilan oilalar uchun Internet asosiy ta'lim vositasiga aylandi⁷. Albatta, bu jarayonda texnik va ko'nikmaga doir qiyinchiliklar bo'ldi, lekin raqamli texnologiyalar ta'lim olishda yangi imkoniyatlar ochib berdi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, O'zbekistonlik yoshlar ham onlayn ta'limga qiziqish bilan yondashib, umrboqiy ta'lim tamoyilini qabul qilmoqda hamda bir vaqtning o'zida bir necha sohada o'z bilimlarini oshirishga intilishyapti⁸. Jumladan, Internetda faol o'zbek yoshlari an'anaviy tengdoshlaridan qolishmaydi – ular raqamli savodxonlikka ega bo'lib, onlayn

⁵ “Цифровое поколение” мақоласидан иқтибос, ёшларнинг интернет орқали тезкор ахборот олиш қобилияти ҳақида // sv.zarnews.uz

⁶ EUCAM (2020) – Пандемия даврида Ўзбекистонда онлайн таълимга ўтиш ва унинг қийинчиликлари ҳақида маълумот // eucentralasia.eu

⁷ Ёшлар орасида умрбоқий таълимга интилиш ва интернетдан фойдаланиб ўз-ўзини ривожлантириш тенденцияси ҳақида // sv.zarnews.uz

⁸ Ўзбек интернет-фаол ёшлари портрети, онлайн таълимни афзал кўриш тенденцияси ҳақида // sv.zarnews.uz

bilim olishni afzal ko‘radi hamda virtual makonda o‘z iqtidor va qobiliyatlarini namoyish eta oladi⁹. Bunday qobiliyatlar oilada farzandlar ta‘limini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qilib, ota-onalarga ham bolalarining o‘qish jarayonida ko‘maklashish uchun kengroq imkoniyat yaratadi.

Raqamli texnologiyalarning afzalliklari bilan bir qatorda, ularning oilaviy munosabatlar va tarbiya jarayoniga salbiy ta‘sirlari ham yo‘q emas. Bugungi kunda oilalar duch kelayotgan asosiy muammolardan biri – ekran vaqti va uning nazorati masalasi. Bolalar va o‘smirlarning elektron qurilmalar qarshisida o‘tkazayotgan vaqtini cheklash murakkablashdi. Ortiqcha ekran vaqti bolaning jismoniy faolligi kamayishi, uyqu va sog‘liq rejimi buzilishiga sabab bo‘lishi mumkin. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti tavsiyalariga ko‘ra, masalan, 2 yoshli bolalar uchun ekran qarshisida o‘tirish vaqti kuniga 1 soatdan oshmasligi lozim, 1 yoshga to‘lmagan bolalar uchun esa umuman ekran vaqti tavsiya etilmaydi¹⁰. Afsuski, amalda ko‘plab hollarda bu me‘yorga rioya qilinishi qiyin bo‘lib, bolalar uzoq muddat smartfon va planshetlardan foydalanmoqda. Ota-onalar tomonidan ekran vaqtini to‘g‘ri nazorat qilish masalasi kun tartibiga chiqmoqda, zero ortiqcha ekran vaqti bolaning diqqatini jamlash qobiliyatiga salbiy ta‘sir etishi va sog‘lom hayot tarziga xalaqit berishi mumkin.

Ota-ona nazoratisiz bolalarning uzoq muddat ekran qarshisida vaqt o‘tkazishi sog‘lik va ruhiyatga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti tavsiyasiga binoan, kichik yoshdagi bolalarning ekran vaqti cheklangan bo‘lishi zarur¹¹.

Raqamli qurilmalardan nomutanosis foydalanish oilaviy munosabatlar va muloqotga ta‘sir o‘tkazuvchi yana bir muhim omildir. Ko‘pincha oila a‘zolari bir xonada birga bo‘lgan holda ham har biri o‘z smartfoni yoki kompyuteri bilan mashg‘ul bo‘lib, real muloqot susayib borayotgani kuzatiladi.

Ota-onalar va bolalar o‘rtasida yuzma-yuz suhbatlar kamayib, ular o‘rnini chat orqali suhbatlashishlar, ijtimoiy tarmoqlardagi yozishmalar egallamoqda. Raqamli vositalar ortiqcha ishlatilganda, oilada “texnoferensiya” deb ataluvchi holat, ya‘ni texnologiyalarning jonli muloqotga xalaqit berishi kelib chiqadi¹². Masalan, ota-onaning bola bilan suhbat vaqtida telefonga chalg‘ishi (inglizcha “phubbing”) bolada e‘tibor yetishmaganlik hissini uyg‘otib, o‘zaro ishonchga putur yetkazishi mumkin. Tadqiqotlar ko‘rsatmoqdaki, ota-onalarning shu tarzda doimiy telefonga chalg‘ishi bolalarda ruhiy tushkunlik alomatlarini kuchaytirishga ham olib keladi¹³. Shu bois oilada gadgetlardan foydalanish madaniyatini yo‘lga qo‘yish, vaqti-vaqti bilan “gadgetsiz” vaqt tashkil qilib, umumiy suhbat va faoliyatlarga e‘tibor qaratish muhimdir.

Raqamli kommunikatsiya oiladagi an‘anaviy rollar va qadriyatlarga ham ta‘sir o‘tkazishi mumkin. Xususan, yoshlar kattalarga nisbatan texnologiyalardan foydalanishni tezroq o‘zlashtirib, Internet orqali kengroq bilim va aloqa imkoniyatlariga ega bo‘lmoqda. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek Internet-faol yoshlari ko‘p jihatdan ota-onalaridan ustunroq raqamli ko‘nikmalarga ega bo‘lib, ba‘zi hollarda daromad topishda ham ularni ortda qoldirmoqda¹⁴. Natijada, an‘anaviy tarbiyada muhim o‘rin tutgan kattalarning hayot tajribasi va avtoriteti yoshlar nazarida susayishi xavfi mavjud. Mutaxassislar oilada mazkur holatni yaxshilab tushuntirish va to‘g‘ri yo‘naltirish zarurligini ta’kidlashadi – yosh avlod bilan ochiq muloqotda bo‘lish, ularning raqamli dunyosini hurmat qilgan holda, an‘anaviy oilaviy qadriyatlar va hurmatni ham saqlashga intilish lozim.

Oiladagi raqamli kommunikatsiya bilan bog‘liq yana bir tashvishli jihat – axborot xavfsizligi va bolalarni zararli kontentdan himoya qilish muammosi. Internetda bolalar uchun mos bo‘lmagan, ularning ruhiyati va tarbiyasiga salbiy ta‘sir qiluvchi ma’lumotlar talaygina. Global statistikaga muvofiq,

⁹ WHO – Болалар учун экран вақтига доир ЖССТ тавсиялари (расмий хабар). who.int

¹⁰ Romi Syahril et al. (2024) – Oilada texnologiyalar ortiqcha ishlatilganda “technoference” – jonli muloqotning buzilishi holati, 2019 // researchgate.net

¹¹ Yang – Parental Phubbing and Adolescent Depressive Symptoms during COVID-19: A Serial Meditating Model, 2023 // <https://www.mdpi.com/2076-328X/13/5/371>

¹² Цифровое поколение: его плюсы и минусы // <https://sv.zarnews.uz/post/cifrovoe-pokolenie-ego-plyus-i-minus>

¹³ UNICEF, MIA Cyber Security Center form a partnership to protect children from Internet violence // <https://kun.uz/en/82050940>

¹⁴ “Болаларни зарarli axborotdan himoya qiliش tўғrisida”ги Конуннинг мақсад ва мазмуни ҳақида расмий axborot // old.gov.uz

Internet foydalanuvchilarining uchdan bir qismi 18 yoshgacha bo'lgan bolalar ekani va har yarim soniyada dunyoda bir bola birinchi marta Internetga kirishi ma'lum qilingan¹⁵. Internetning afzalliklari qatorida kiberhujumlar, bolalarga onlayn ta'qib o'tkazish (kiberbulling), buzg'unchi g'oyalar targ'iboti yoki turli aldovlar (masalan, "gruning" – bolalarni aldov yo'li bilan yondashib, zo'ravonlikka tortish) xavfi ham mavjudligi ta'kidlanadi. O'zbekistonda ham bu muammo rasman e'tirof etilgan bo'lib, 2017-yilda qabul qilingan "Bolalarni ularning sog'lig'iga zarar yetkazuvchi axborotdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunda bolalarni zararli axborot ta'siridan muhofaza qilishga qaratilgan huquqiy loyiha tayyorlangan. Ushbu Qonunga muvofiq, bolalar uchun taqiqlangan axborot mahsulotlari turlari aniq belgilab qo'yilgan bo'lib, televizor, Internet, videoo'yinlar kabi tarmoqlarda yoshga nomuvofiq materiallar tarqalishi cheklanadi. Shuningdek, bolalarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, ijtimoiy tarmoqlarda begona shaxslar bilan muloqotini nazorat qilish kabi masalalar ham ota-onadan yuqori darajada e'tibor talab etadi. Raqamli kun tartibida oilalar axborot xavfsizligiga doir bilimlar, masalan, Internetda shaxsiy ma'lumotlarni oshkor qilmaslik, shubhali havolalarni ochmaslik, onlayn xatarlar haqida xabardorlik bilan qurollanishi zarur.

O'zbekistonda oilada raqamli kommunikatsiya masalasiga davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan e'tibor tobora ortayotganini qayd etish mumkin. Mamlakatda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari infratuzilmasi jadal rivojlanmoqda: oxirgi yillarda Internet foydalanuvchilari soni keskin oshdi va 2025-yilga kelib 32,7 million nafardan ziyod foydalanuvchi qayd etildi. Bu aholining katta qismi raqamli tarmoqlarga ulanib, oilalarda ham Internet va mobil aloqa odatiy holga aylanganidan dalolat beradi. Albatta, shahar va qishloq o'rtasida raqamli tafovut hali saqlanib qolmoqda – ayrim olis hududlarda Internet tezligi va sifati past, qurilmalar yetishmovchiligi mavjud. Shu bois davlat raqamli infratuzilmani yaxshilash, har bir xonadonga keng

polosali Internet olib kirishni "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida maqsad qilgan.

Hukumat va jamoat tashkilotlari bolalarni Internetda himoya qilish va ota-onalarning raqamli savodxonligini oshirish borasida qator tashabbuslarni amalga oshirmoqda. 2022-yil 8-fevral – Xalqaro xavfsiz Internet kunida UNICEF va Ichki ishlar vazirligi huzuridagi Kiberxavfsizlik markazi bolalarni Internetdagi zo'ravonlikdan himoya qilish bo'yicha hamkorlikni boshladi. Xususan, respublika miqyosida "Xavfsiz Internet milliy markazi"ni tashkil etish rejasi e'lon qilindi. Ushbu onlayn platforma bolalar va ota-onalar uchun Internetdagi tahdidlardan himoyalaniish haqida ma'lumotlar berib boradi hamda 24 soat faoliyat ko'rsatadigan maslahatchi operatorni o'z ichiga oladi¹⁶. Shuningdek, bolalar Internetda uchratgan xavfli holatlar haqida maxsus Telegram-bot orqali xabar berish tizimi yo'lga qo'yilishi belgilangan. Bunday choralar yoshlarni onlayn xatarlardan asrash va ota-onalarni ogohlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, mamlakatimizda har yili "Xavfsiz Internet oyli" kabi madaniy-ma'rifiy tadbirlar o'tkazilib, maktab va mahallalarda bolalarning Internetdan foydalanish qoidalari tushuntirilmoqda.

Xalqaro tajribaga nazar salsak, dunyoda turli tashabbuslar oilalarning raqamli kommunikatsiyaga doir muammolarini yengillatishga qaratilgan. Masalan, qo'shni Qozog'istonda faollar tomonidan yo'lga qo'yilgan "Connect-Ed" loyihasi ehtiyojmand o'quvchilarni foydalanilgan yoki yangi elektron qurilmalar (noutbuk, planshet) bilan ta'minlashga harakat qildi. Bunda, tashkilot va shaxslar xayriya sifatida berishgan qurilmalar orqali ehtiyojmand oilalar farzandlari masofaviy ta'limdan samarali foydalanishiga erishilgan. Bu kabi tashabbuslarni davlat siyosati darajasida qo'llab-quvvatlash raqamli tengsizlikni kamaytirish yo'lida muhim qadamdir¹⁷. Shuningdek, bir qator mamlakatlarda ota-onalarga bolalarning Internet faoliyatini nazorat qilish uchun maxsus mobil ilova va dasturlar taklif

¹⁶ UNICEF, MIA Cyber Security Center form a partnership to protect children from Internet violence // <https://kun.uz/en/82050940>

¹⁷ Qozog'istonda "Connect-Ed" loyihasi orqali o'quvchilarni qurilmalar bilan ta'minlash tajribasi. // eucentralasia.eu EUCAM (2020)

¹⁵ Ўзбекистонда болалар учун Хавфсиз Интернет маркази ва 24 соатлик онлайн ёрдам хизмати тузиш режаси ҳақида // kun.uz

qilinmoqda, maktablarda esa kiberxavfsizlik va mediasavodxonlik darslari joriy etilgan. Bunday xalqaro tajriba misollari O'zbekiston uchun ham foydali bo'lib, ularni mahalliy shart-sharoitlarga moslashtirgan holda qo'llash mumkin.

Yakuniy qism. Raqamli kommunikatsiya oila institutiga ham katta ijobiy salohiyat, ham muayyan xavf-xatarlar olib kirmoqda. Oilalar uzoq masofada ham yaqin aloqada bo'lib turish, axborot va bilimga tez erishish imkoniyatiga ega bo'lmoqda, bolalarning ta'limi va o'sishida yangi manbalar ochilmoqda. Biroq, shu bilan birga, me'yordan ortiq ekran vaqti, jonli muloqotning kamayishi va nomaqbul axborot ta'siri kabi muammolar oilaviy muhitga bosim o'tkazmoqda. Raqamli davrda ota-onalar va tarbiyachilarning vazifasi texnologiyalarni to'g'ri boshqarish orqali mazkur afzalliklardan samarali foydalanib, salbiy ta'sirlarni minimallashtirishdir.

Oilada raqamli kommunikatsiya madaniyatini shakllantirish uchun quyidagi amaliy takliflar beriladi:

Ota-onalarga maslahat sifatida aytib o'tgan bo'lardik, bolalarning ekran qarshisida o'tkazadigan vaqti uchun aniq chegara va qoidalar o'rnatish (masalan, kichik yoshdagi bolalar uchun kuniga 1 soatdan ortiq bo'lmagan limitga rioya qilish). O'zingiz ham gadjetlardan foydalanishda namuna ko'rsatib, oilaviy muloqot uchun maxsus vaqt ajratishni yo'lga qo'ying. Jamoaviy ovqatlanish yoki suhbat paytida telefonlarni bir chetga qo'yib, faqat jonli muloqot qilinishini kelishib olish yaxshi samara beradi.

Bolalarni Internet makonida himoya qilish muhim. Bunda bolalarga Internetdan foydalanish qoidalarini o'rgatish – shaxsiy ma'lumotlarni begona shaxslarga bermaslik, noma'lum saytlarga kirmaslik, har qanday bezovta qiluvchi holat haqida ota-onaga xabar berish lozimligini tushuntirish. Zarurat bo'lsa, bolalar uchun mo'ljallangan filtrlash dasturlari va parental control (ota-ona nazorati) qurilmalaridan foydalanish. Masalan, Youtube Kids, Google SafeSearch kabi vositalarni yoqib qo'yish bolani xatarli kontentdan muhofaza qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, farzandingiz ko'rayotgan multfilmlar, o'yinlar va boshqa kontentni vaqti-vaqti bilan birga ko'rib, uni muhokama qilib boring – bu bolada tanqidiy fikrlashni shakllantirishga ko'maklashadi.

Muloqot va ishonch muhitini saqlashga erishish lozim. Texnologiyalar bola hayotining bir qismi ekanini tan olib, uni butkul taqiqlashdan ko'ra nazoratni ijobiy yo'sinda amalga oshirish. Bolalar bilan ularning onlayn hayoti haqida qiziqib suhbatlashing, ijtimoiy tarmoqlardagi do'stlari, qiziqishlari haqida so'rang. Agar ular biror yangi ilova yoki o'yindan foydalanayotgan bo'lsa, birga ko'rib chiqing. Shu tariqa bolalar ota-onasini raqamli dunyosiga yaqinroq deb bilishadi va xavf tug'ilganda sizga murojaat qilish odati hosil bo'ladi. Ota-ona tomonidan doimiy taqiq va cheklovlar esa aksincha, bolani yashirin harakatlarga undashi yoki ishonchning yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Media va raqamli savodxonlikni oshirish dolzarb masala. Ta'lim muassasalari va mahallalarda bolalar hamda ota-onalar uchun mediasavodxonlik bo'yicha trening va kurslarni ko'proq tashkil etish kerak. Raqamli texnologiyalar tez yangilanib borayotgani sababli, har bir ota-ona va o'qituvchi ushbu sohada doimiy o'rganib borishi zarurligini mutaxassislar ta'kidlaydilar. Maktab dasturlariga kiberxavfsizlik asoslari, axborot madaniyati va Internet etikasiga oid darslarni kiritish foydali bo'ladi. Shuningdek, ommaviy axborot vositalari va blogerlar orqali keng jamoatchilikka bolalarning Internetdagi xatarlari haqida tushuncha berish, ota-onalarga mo'ljallangan ko'rsatuv va qo'llanmalar tayyorlash zarur.

Xulosa qilib aytganda, raqamli kommunikatsiya oila hayotining ajralmas qismiga aylangan bir sharoitda uning afzalliklaridan ongli tarzda foydalanish va xavflaridan muhofaza ko'rinishi har bir oila uchun hayotiy ehtiyojdir. Ota-onalar, bolalar, o'qituvchilar va siyosat shakllantiruvchilar birga sa'y-harakat qilsagina, raqamli texnologiyalar oilalar farovonligiga xizmat qiladigan qulay vositaga aylanadi. Terabaytlar olamida ham oilaviy totuvlik va qadriyatlarimizni asrash o'z qo'limizda. Zero, texnologiyalar – maqsad emas, balki oilaning baxtli va bilimli bo'lishiga xizmat qiladigan vosita bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ўзбекистонда интернет фойдаланувчилари сони ва ижтимоий тармоқ фаоллиги статистикаси // datareportal.com
2. Ўзбекистон аҳолиси таркибида ёшлар улуши ҳақидаги маълумот // sv.zarnews.uz Zarnews.uz (2024)
3. Romi Syahril. The Impact of Technology on Family Communication, 2024 // <https://www.researchgate.net/publication/385395526>
4. Потоцкий А.В. Влияние цифровой среды на развитие семьи. Царскосельские чтения, 2024. – С. 405-410 // <https://cyberleninka.ru/article>
5. “Цифровое поколение” мақоласидан иқтибос, ёшларнинг интернет орқали тезкор ахборот олиш қobiliяти ҳақида // sv.zarnews.uz
6. EUCAM – Пандемия даврида Ўзбекистонда онлайн таълимга ўтиш ва унинг қийинчиликлари ҳақида маълумот, 2020 // eucentralasia.eu
7. Ёшлар орасида умрбоқий таълимга интилиш ва интернетдан фойдаланиб ўз-ўзини ривожлантириш тенденцияси ҳақида // sv.zarnews.uz
8. Ўзбек интернет-фаол ёшлари портрети, онлайн таълимни афзал кўриш тенденцияси ҳақида // sv.zarnews.uz
9. WHO – Болалар учун экран вақтига доир ЖССТ тавсиялари (расмий хабар), 2019 // who.int
10. Romi Syahril et al. – Оилада технологиялар ортиқча ишлатилганда “technoference” – жонли мулоқотнинг бузилиши ҳолати, 2024 // researchgate.net
11. Yang – Parental Phubbing and Adolescent Depressive Symptoms during COVID-19: A Serial Meditating Model, 2023 // <https://www.mdpi.com/2076-328X/13/5/371>
12. Цифровое поколение: его плюсы и минусы // <https://sv.zarnews.uz/post/cifrovoe-pokolenie-ego-plyus-i-minus>
13. UNICEF, MIA Cyber Security Center form a partnership to protect children from Internet violence // <https://kun.uz/en/82050940>
14. “Болаларни зарарли ахборотдан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуннинг мақсад ва мазмуни ҳақида расмий ахборот // old.gov.uz
15. Ўзбекистонда болалар учун Хавфсиз Интернет маркази ва 24 соатлик онлайн ёрдам хизмати тузиш режаси ҳақида // kun.uz
16. Қозоғистонда “Connect-Ed” лойиҳаси орқали ўқувчиларни қурилмалар билан таъминлаш тажрибаси // eucentralasia.eu EUCAM (2020)
17. Ахборот маданияти ва медиа саводхонлик бўйича мутахассис тавсияси, катталар ҳам доимий ўрганиши зарурлиги ҳақида // sv.zarnews.uz